

Vlaanderen
is landbouw & visserij

Boeren rond Brussel

Kansen en bedreigingen voor voedselproductie in de Vlaamse Rand

De landbouw in de Vlaamse Rand rond Brussel staat voor grote uitdagingen. In de 19 gemeenten rond Brussel produceren nog meer dan duizend landbouwers voedsel en tegelijk beheren ze er de open ruimte. De nabijheid van de stad is nu eens een probleem, dan weer een kans voor die landbouwers. Toen de Vlaamse regering op 16 december 2011 het Gewestelijk Ruimtelijk Uitvoeringsplan (GRUP) voor het Vlaams Strategisch Gebied rond Brussel (VSGB) goedkeurde, kregen 174 ha landbouwgebied een andere, meestal groene bestemming: bos, natuur of parkgebied. Daarnaast kregen 141 ha agrarisch gebied de bestemming gemengd openruimtegebied. Die bestemmingswijzigingen legden een enorme druk op de landbouw in de Vlaamse Rand. Nochtans hield die landbouw in deze regio jarenlang stand te midden van de verstedelijkingsdruk. Om een beeld te krijgen van de gevolgen van de bestemmingswijzigingen voor de aanwezige landbouw in de Vlaamse Rand gaf de Vlaamse regering opdracht tot een uitgebreide studie van de landbouw in de Vlaamse Rand.

We wilden nagaan welke landbouwers nog actief zijn in deze regio, welke toekomstplannen ze nog hebben en welke de gevolgen zijn van de bestemmingswijzigingen voor hun bedrijfsvoering. Tegelijk wilden we ook aanbevelingen krijgen over hoe we de landbouw in de Vlaamse Rand kunnen vooruithelpen, hoe we de toekomst van de landbouwers kunnen verbeteren en welke maatregelen daarvoor nodig zijn. Daarom werden er 171 landbouwers geïnterviewd binnen de 19 gemeenten van de Vlaamse Rand: Asse, Beersel, Dilbeek, Drogenbos, Grimbergen, Hoeilaart, Kraainem, Linkebeek, Machelen, Meise, Merchtem, Overijse, Sint-Genesius-Rode, Sint-Pieters-Leeuw, Tervuren, Vilvoorde, Wemmel, Wezembeek-Oppem en Zaventem.

We gingen na in hoeverre zij openstaan voor verbrede landbouw, korteketen-initiatieven en biolandbouw. We polsten naar hun houding ten aanzien van Brussel en welke voor- of nadelen de ligging van hun bedrijf in de Vlaamse Rand heeft met een grootstad als buur. Tijdens enkele infovergaderingen konden landbouwers ook onderling discussiëren. Zo kwam aan het licht dat de nabijheid van Brussel heel wat knelpunten, maar ook kansen inhoudt. De studie trekt conclusies en formuleert aanbevelingen waardoor we de landbouwers voortaan beter kunnen ondersteunen. Die conclusies en aanbevelingen moeten leiden naar een leefbare landbouw in de Vlaamse Rand, naar een randstedelijke landbouw met toekomst. De studie geeft een aanzet om de hele landbouwsector in de Vlaamse Rand proactief beter te gaan ondersteunen.

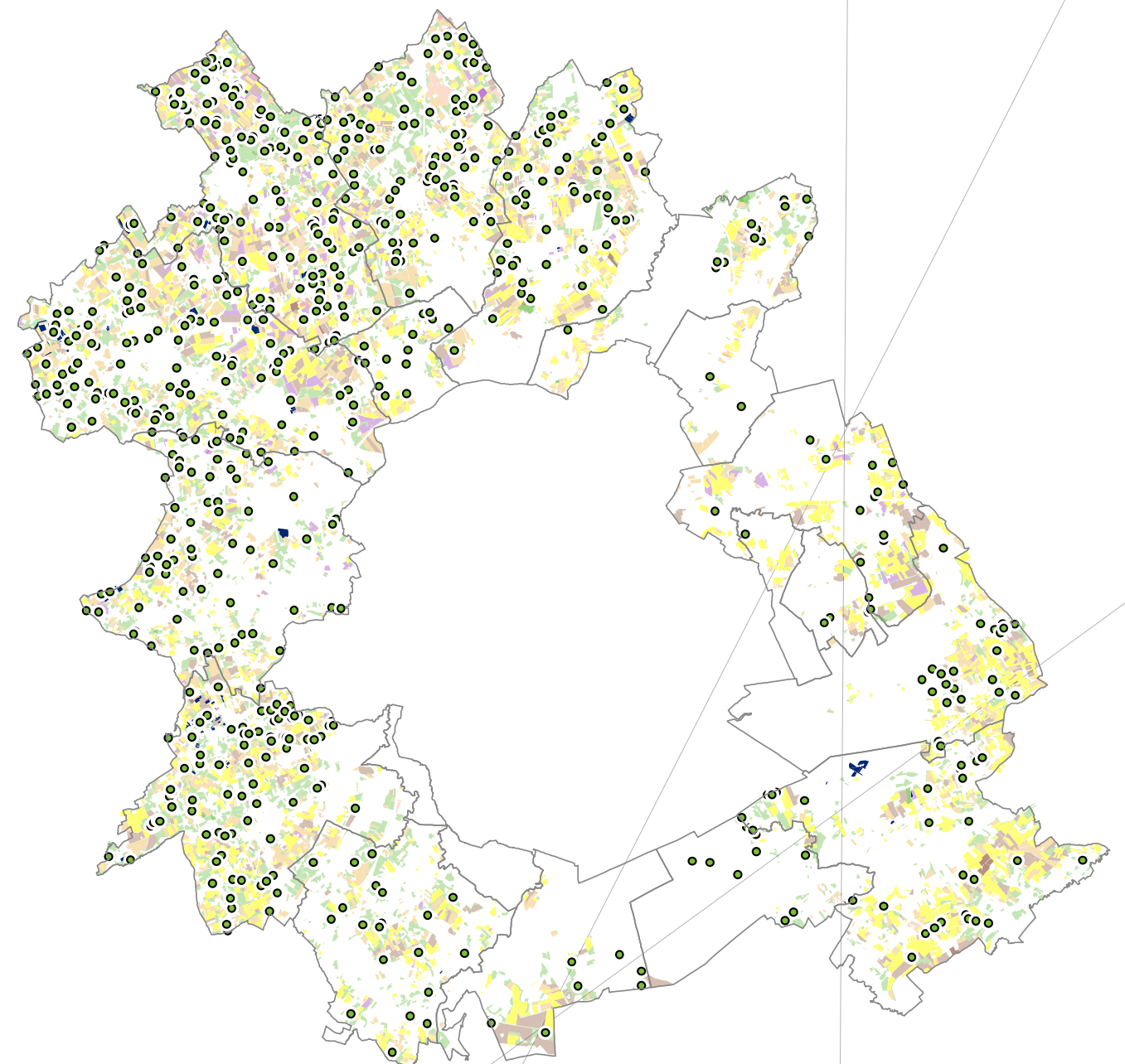
Deze brochure reikt een heel bondige en eenvoudig geformuleerde samenvatting aan van de belangrijkste studieresultaten en conclusies. De volledige studie kan worden geraadpleegd op www.vlaanderen.be en op www.vlm.be. Het zal er nu op aan komen om samen onze schouders te zetten onder een leefbare landbouw in de Vlaamse Rand rond Brussel.

Joke Schauwvlieghe, Vlaams minister van omgeving, natuur en landbouw

Landbouw in de Vlaamse Rand rond Brussel

Wie denkt aan de Vlaamse Rand rond Brussel, heeft niet meteen een landelijk gebied voor ogen. Nochtans is meer dan een derde van de oppervlakte van de Vlaamse Rand in landbouwgebruik en zijn er nog meer dan 1000 landbouwers actief. De landbouw speelt er een belangrijke rol als bewaker van de open ruimte.

Maar welke landbouw rest er nog in de Vlaamse Rand rond Brussel? Wie zijn die boeren die in dat gebied actief zijn? En hoe kunnen we de landbouw in dat randstedelijke gebied ondersteunen? Om op die vragen te kunnen antwoorden voerde de Vlaamse Landmaatschappij, in opdracht van het departement Landbouw en Visserij, in 2013-2014 een uitgebreide landbouwstudie uit. De voornaamste resultaten daarvan zijn samengevat in deze publicatie.

De Vlaamse Rand

De Vlaamse Rand is een gebied van ongeveer 48.000 ha, dat bestaat uit 19 Vlaamse gemeenten rond Brussel. Het is een gebied dat de laatste jaren een sterke verstedelijking kent, maar waar tegelijkertijd ook nog verrassend veel open ruimte aanwezig is. Het gebied wordt niet voor niets tot de groene gordel rond Brussel gerekend.

De landbouw speelt daarbij een belangrijke rol. Nog meer dan een derde van de oppervlakte van de Rand is in landbouwgebruik. De nog aanwezige landbouwers zorgen ervoor dat de open ruimte in de Vlaamse Rand open blijft, de landbouw staat in voor lokale voedselproductie en biedt kansen voor hoevetoeisme, recreatie, platelandseducatie, enz.

Het GRUP VSGB

De directe aanleiding voor de landbouwstudie is het Gewestelijk Ruimtelijk Uitvoeringsplan (GRUP) van het Vlaams Strategisch Gebied rond Brussel (VSGB) en aanpalende openruimtegebieden. Dat plan moet de ruimtelijke ordening in het gebied van de Vlaamse Rand in goede banen leiden. De Vlaamse regering keurde het eind 2011 goed.

Met dat plan verandert de Vlaamse regering enkele bestemmingen van het gewestplan voor een aantal gebieden. Daarbij zit ook een aanzienlijke oppervlakte met een agrarische bestemming, die een andere, vaak groene, bestemming krijgt. Het spreekt voor zich dat dat grote gevolgen heeft voor de landbouwbedrijven in de regio. Het RUP zet meer dan 300 ha met als ruimtelijke bestemming agrarisch gebied om in bosgebied, parkgebied, natuurgebied of gemengd openruimtegebied. Een deel van die gronden is nu al niet meer in landbouwgebruik, maar daarnaast blijven er toch in totaal 205 ha geregistreerde

landbouwgrond over die een andere bestemming krijgen.

Daarom heeft het departement Landbouw en Visserij aan de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) de opdracht gegeven om een uitgebreide studie uit te voeren naar de landbouw in de Vlaamse Rand rond Brussel.

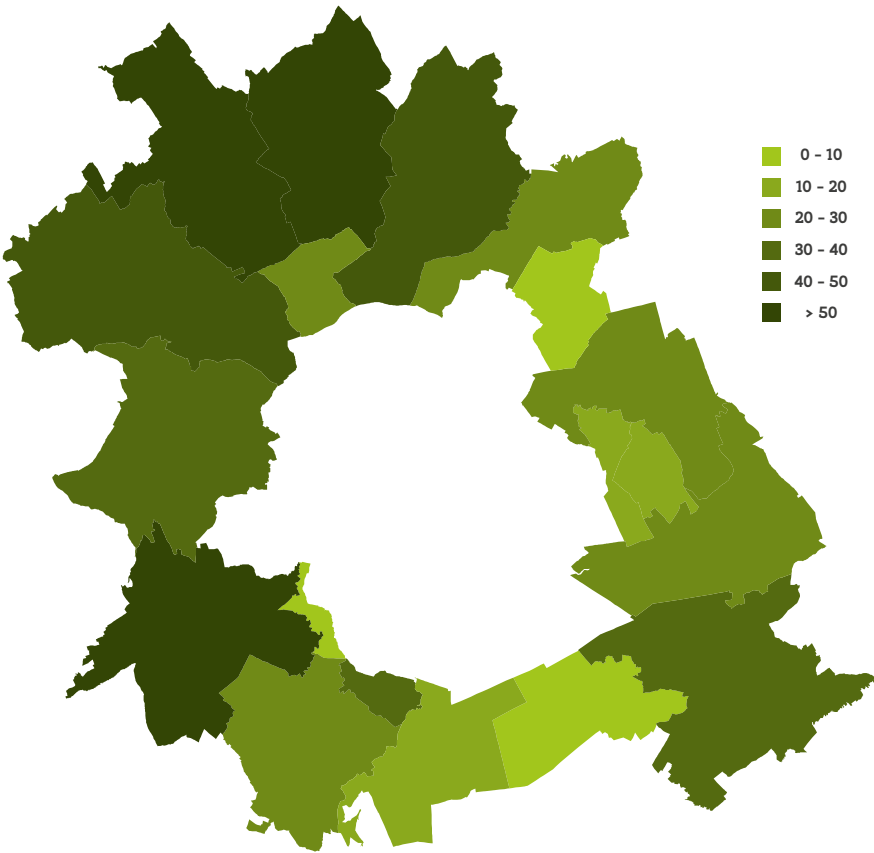
Hoe gingen we te werk?

Het eerste deel van de studie bestaat uit een Landbouweffectrapport (LER). Daarbij worden de gevolgen van de afbakening van het GRUP bekeken voor de landbouwbedrijven en op basis daarvan volgen er voorstellen voor een aangepast beleid. Het tweede deel van de studie geeft een algemeen overzicht van de landbouw in de Vlaamse Rand en dat levert voorstellen op voor een proactief landbouwbeleid in de Rand. De studie moet zo een leidraad worden voor het beleid op lange termijn voor de landbouw in de Vlaamse Rand.

De beschikbare gegevens, zoals de perceelsregistraties van het Departement Landbouw en Visserij (DLV) en de aangiftegegevens van de Mestbank, zijn geanalyseerd. Maar de belangrijkste basis voor de studie was een grootschalige enquête bij 171 landbouwers thuis. Daarnaast konden de landbouwers tijdens drie infovergaderingen onderling van gedachten wisselen over problemen en mogelijke oplossingen voor hun bedrijfsvoering.

In deze brochure krijgt u eerst een algemeen overzicht van de landbouwsituatie in de Vlaamse Rand. Daarna gaan we kort in op het Landbouweffectrapport VSGB en de mogelijkheden en moeilijkheden om naar een ander soort landbouw te evolueren in de Vlaamse Rand. De nabijheid van Brussel biedt daarbij voor- en nadelen. Tot slot volgen conclusies en beleidsaanbevelingen.

Kaart: Relatieve oppervlaktes (in %) in landbouwgebruik in de gemeenten van de Vlaamse Rand

Landbouw in de Vlaamse Rand in cijfers

Uit de perceelsregistratie bij DLV blijkt dat er binnen de 19 gemeenten van de Vlaamse Rand in totaal nog 1.072 landbouwbedrijven hun landbouwgebruik registreren. Samen laten zij 17.263 ha grond registreren als landbouwgebruik. Van die 1.072 landbouwbedrijven zijn er 683 gevestigd in een van de gemeenten van de Vlaamse Rand zelf. De andere bewerken wel gronden in de Vlaamse Rand, maar hebben hun bedrijfszetel niet binnen de Vlaamse Rand.

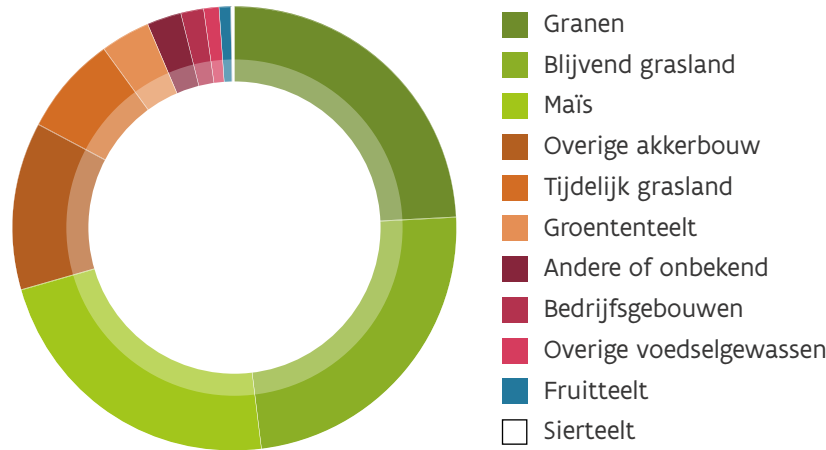
De landbouw in de Vlaamse Rand is erg verscheiden met vooral veel akkerbouw en rundveehouderij, maar ook veel tuinbouw en aardig wat paarden-, varkens- en pluimveehouderij.

Bovendien zijn er grote verschillen in de spreiding van de landbouw. Gemeenten als Merchtem, Meise, Asse, Grimbergen, Dilbeek, Sint-Pieters-Leeuw en Beersel hebben nog grote gehelen aaneengesloten landbouwgebied en hebben nog een landelijk karakter. Andere delen van de Vlaamse Rand - de oostrand bijvoorbeeld - zijn meer verstedelijkt. Vilvoorde, Machelen en Zaventem zijn eerder op de luchthaven en de industrie afgestemd. Wezembeek-Oppem, Kraainem, Wemmel, Sint-Genesius-Rode, Linkebeek, Drogenbos en Tervuren zijn eerder residentiële gemeenten. Overijse en Hoeilaart kenmerken zich dan weer door hun druiventeelt en hun talloze maneges.

Opvallend is dat bijna 15% van de geregistreerde landbouwgronden in de Vlaamse Rand in zonevreemde (niet-agrarische) bestemmingen ligt op de gewestplannen. Terwijl omgekeerd ongeveer 30% van het agrarisch gebied op de gewestplannen niet is geregistreerd als landbouwgebruik. Heel wat zones die in principe voorzien zijn voor land-

bouw, hebben in de praktijk dus een andere functie gekregen. Vaak gaat het daarbij om hobbylandbouw, zoals de paardenhouderij, maar grote oppervlakten zijn ook bebouwd, bebost of omgezet in tuinen.

De gronden in de Vlaamse Rand bestaan voornamelijk uit zeer vruchtbare leem- en zandleemgron-

den. Erosie is op heel wat plaatsen wel een probleem. Nogal wat percelen zijn klein en liggen versnipperd. Opvallend voor deze regio is dat amper 22% van de gronden eigendom zijn van de landbouwers. De meeste landbouwgronden worden gepacht.

De grafiek hierboven geeft het gebruik van de landbouwpercelen weer. De meestvoorkomende teelten zijn grasland, tarwe, gerst, maïs en aardappelen. Uit de grafiek blijkt dat het gebied in hoofdzaak een akkerbouwgebied is. Vooral het oostelijk deel van de Vlaamse Rand met gemeenten als Overijse, Tervuren en Zaventem is een vrij uitgesproken akkerbouwgebied. Uitzondering daarop is de druiventeelt. De rest van het gebied is veel meer gemengd. Er komen ook nog wel wat percelen met groenten voor. Typische teelten als witloof en tafeldruiven zijn nog aanwezig, maar gaan de laatste jaren sterk achteruit. Op 702 percelen in het gebied staan bedrijfsgebouwen.

Het Landbouweffectrapport VSGB

Voor 68 landbouwbedrijven had het GRUP VSGB een impact op hun bedrijfsvoering, omdat een gedeelte van hun landbouwgronden een andere bestemming kreeg. Dat heeft op korte termijn invloed op hun bedrijfsvoering, bijvoorbeeld omdat ze zo beperkingen

Grafiek: het landbouwgebruik in de Vlaamse Rand (Bron: Perceelsregistratie 2013)

opgelegd krijgen inzake bemesting. Die 68 landbouwers werden eerst bevraagd.

Vijf bedrijven zien meer dan 10 ha van hun bedrijfsoppervlakte omgezet naar een groene bestemming. Bij tien andere bedrijven is dat het geval voor meer dan 20% van hun bedrijfsoppervlakte. Het zwaarst getroffen bedrijf ziet bijna 25 ha – bijna een derde van de totale bedrijfsoppervlakte – omgezet worden naar natuurgebied. Dat is een zware klap voor de leefbaarheid van dat bedrijf op de langere termijn. Bij nog een ander bedrijf gaat het om bijna 15 ha landbouwgrond die wordt omgezet in natuurgebied.

In 2012 al heeft de Vlaamse regering de Vlaamse Landmaatschappij de opdracht gegeven om 2,5 miljoen euro te reserveren voor de aankoop van gronden in de Vlaamse Rand. Die grondreserve moet de mogelijkheid bieden om landbouwgrond die niet langer in agrarisch gebied ligt, te ruilen met gronden in agrarisch gebied, waar de getroffen landbouwers dan wel opnieuw op een normale manier kunnen boeren. Uit de landbouwstudie blijkt ook het belang van een goede communicatie om gebruikers en eigenaars tijdig te informeren over het beleid ten aanzien van landbouw en de gevolgen daarvan voor de landbouwers.

De landbouwbedrijven

In het eerste deel van de studie werden de bedrijven bevraagd die geconfronteerd werden met een bestemmingswijziging voor een gedeelte van hun landbouwgronden. In deel twee werd die bevraging uitgebreid tot een steekproef van de landbouwers in de hele Vlaamse Rand. In totaal werden 171 landbouwers geënuquêteerd.

Die groep van landbouwbedrijven is zeer verscheiden. Ongeveer de helft is gespecialiseerd in één bepaalde bedrijfstak, de andere helft heeft een gemengd bedrijf. Rundvee- en akkerbouwbedrijven zijn de grootste groepen, maar er zijn ook groente-, fruit- en siertelers, pluimvee- en varkensbedrijven, paardenhouders, ...

De bedrijfsleiders van de bedrijven zijn gemiddeld zowat 55 jaar oud. Dat is 3 jaar ouder dan het Vlaams gemiddelde, maar het is een normaal gemiddelde voor de provincie Vlaams-Brabant. De landbouwbedrijven zijn meestal vrij grote, goed leefbare bedrijven. De gemiddelde bedrijfsoppervlakte bedraagt 48,2 ha, wat duidelijk meer is dan het gemiddelde voor Vlaanderen (23,6 ha). Ook hier zien we weer een grote variatie. Veertig van de bevraagde bedrijven zijn kleiner dan 10 ha, maar er zitten ook zeven bedrijven tussen met meer dan 200 ha.

122 van de 171 geënuquêteerde land- en tuinbouwers in het gebied voeren hun landbouwactiviteiten uit in

hoofdberoep. Slechts 19 bedrijven worden in nevenberoep uitgebaat. Zes bedrijven zijn zuivere hobby-bedrijven. 24 bedrijven hebben een gepensioneerd bedrijfsleider, maar slechts enkele bedrijfsleiders geven te kennen dat ze de komende jaren willen stoppen. Het merendeel wil de bedrijfsoppervlakte minstens behouden of zelfs nog uitbreiden.

Naar een ander soort landbouw?

Naast de klassieke landbouw zijn veel bedrijven in de Vlaamse Rand ook al bezig met andere vormen van landbouw. We kennen dat onder de noemers 'diversificatie en verbreding'. Bij diversificatie blijft een landbouwer hetzelfde produceren, maar op een andere manier. Zo produceren bijvoorbeeld vier van de bevraagde bedrijven nu op een biologische manier. Een andere vorm van diversificatie is het andere producten te gaan voortbrengen door andere gewassen te telen. Zo hadden bijvoorbeeld twee bedrijven uit de enquête al geëxperimenteerd met het energiegewas olifantengras.

Een landbouwer kan ook op een andere manier diversifiëren: hij kan bijvoorbeeld iets anders gaan doen naast zijn normale landbouwactiviteit. Dat noemt men verbreding. Bij een eerste vorm van verbreding sta je als landbouwer ook in voor de activiteiten stroomopwaarts of stroomafwaarts in de productieketen. Zo kun je bijvoorbeeld zelf je producten verwerken of ze rechtstreeks aan de consument verkopen. 83 van de bevraagde landbouwers verkopen nu al een gedeelte van hun productie rechtstreeks aan de klant. In de meeste gevallen gaat het dan om kleine hoeveelheden. Vooral aardappelen en groenten worden vaak aan huis verkocht. Enkele landbouwers pakken het grootschaliger aan via bijvoorbeeld een aardappelautomaat. Zes landbouwers uit de enquête hebben

een eigen hoevewinkel. Enkele bedrijven verwerken hun producten nu al zelf, bijvoorbeeld met een eigen slagerij of door zelf zuivelproducten te maken.

Een andere vorm van verbreding vind je buiten de eigenlijke productieketen. De landbouwer begint dan met werk dat niet direct verband houdt met zijn voedselproductie. Vaak gaat het dan om diensten die de landbouwer levert. Twee bedrijven uit de enquête doen aan hoevetoerisme. Een daarvan heeft een eigen bed and breakfast. Zes bedrijven gaven aan concrete interesse te hebben om ermee te starten. 26 bedrijven zijn al bezig met educatie, zoals scholenbezoeken en andere bedrijven hebben daar zeker ook interesse voor. Veertig bedrijven hebben beheersovereenkomsten afgesloten, bijvoorbeeld voor erosiebestrijding of het beheer van perceelsranden of houtkanten. Tien bedrijven beheren een natuurgebied en nog eens 26 bedrijven produceren zelf energie op hun bedrijf, meestal via zonnepanelen. Twintig bedrijven voeren loonwerk uit voor collega-landbouwers.

Brussel en de Vlaamse Rand

De enquête peilde ook naar de houding van de landbouwers ten aanzien van Brussel en naar de voor- en nadelen van hun ligging in de Vlaamse Rand.

De meeste landbouwers zeggen meer nadelen dan voordelen te ondervinden van hun ligging in de stadsrand. Vooral de hoge gronddruk ten gevolge van speculatie op landbouwgrond, de bijbehorende hoge grondprijzen en het drukke verkeer zijn een probleem voor de landbouwers. Ook de versnipperde perceelsstructuren worden vaak genoemd en heel wat landbouwers hopen op meer begrip van omwonenden en recreanten voor de landbouwstiel. Veel landbouwers

voelen aan dat het landbouwgebeuren in de Vlaamse Rand zwaar onder druk staat. Toch ziet men ook voordelen aan een ligging in de Vlaamse Rand, zoals de centrale ligging, de nabijheid van een grote afzetmarkt en de mogelijkheden voor seizoensarbeid.

Brussel als kans

De aanwezigheid van 1,1 miljoen consumenten in Brussel en nog eens 400.000 in de Vlaamse Rand zelf biedt enorme mogelijkheden als afzetmarkt voor de landbouwers. Niet alleen de afzet van hun landbouwproducten kan daar voordeel uit halen, maar ook bijvoorbeeld hoevetoerisme, recreatie en educatie. De vraag naar kwalitatieve producten stijgt. De mensen willen almaar meer authentieke lokale producten op hun bord. Ook keukens en restaurants volgen die trend en Brussel heeft dat begrepen. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft een plan uitgetekend met 52 actiepunten die er moeten voor zorgen dat Brussel meer en beter in de eigen voedselvoorziening kan voorzien.

Toch wordt het grootste deel van de producten van de landbouwbedrijven uit de Vlaamse Rand niet

lokaal afgezet. Via de traditionele kanalen wordt het meest verhandeld: veilingen, vee- en graanhandel, verwerkende industrie,... Noch tans zien heel wat landbouwers kansen in de nabijheid van Brussel. Maar in de praktijk blijkt het Brussels Gewest een nobele onbekende te zijn voor de landbouwers uit de Vlaamse Rand. Ondersteuning van de overheid op maat van elk bedrijf, o.a. op het vlak van marktonderzoek, marketing, logistiek en distributie lijkt dan ook aangewezen. Een voorstel is ook om een multidisciplinair team op te richten om landbouwers op maat van hun bedrijf te begeleiden.

Er zijn veel mogelijkheden voor win-winsituaties op heel wat domeinen, zoals toerisme of lokale economie, maar er is vooral nood aan een gewestgrensoverschrijdende aanpak waarbij de mogelijkheden en kansen binnen beide gewesten op elkaar worden afgestemd.

Analyse

De resultaten van de studie werden verwerkt in een sterkte-zwakteanalyse. Bij zo'n SWOT-analyse sommen we de interne sterktes en zwaktes en de externe kansen en bedreigingen voor de sector op. Dat is gebeurd voor zowel de klassieke landbouw in de Vlaamse Rand als voor de verbrede en de gediversifieerde landbouw, bijvoorbeeld voor wat betreft de mogelijkheden inzake hoeveverkoop, hoevetoerisme, enz.

Klassieke landbouw

Als sterktes werden vooral de goede bodemkwaliteit, de grote diversiteit en verscheidenheid van de landbouwsector in de regio, de centrale ligging en de mogelijkheden van deeltijdse tewerkstelling buiten de landbouwsector naar voren geschoven.

Zwaktes zijn de hoge gronddruk en bijbehorende hoge prijzen, de grote verkeersdruk, de moeilijke bereikbaarheid van de landbouwpercelen en de matige perceelsstructuren (veel kleine en onregelmatige perceeltjes). Ook de grote juridische onzekerheid en de daarbij behorende moeilijkheid om vergunningen te krijgen worden vaak genoemd. Heel wat landbouwers merken ook op dat veel omwonenden geen voeling meer hebben met de landbouwsector.

Kansen zijn dan weer de mogelijkheden die de nabijheid van Brussel biedt om seizoensarbeid aan te trekken en het gegeven dat de duurdere gronden een basis zijn voor leningen en investeringen.

Bedreigingen die vaak worden genoemd zijn de aanhoudende verstedelijkingsdruk en, daaraan gekoppeld, de speculatie op landbouwgronden en de steeds strenger wordende milieu- en natuurwetgeving.

Verbrede en gediversifieerde landbouw

De sterktes zijn de aanwezigheid van een grote afzetmarkt. Brussel en de Vlaamse Rand vormen samen een markt van 1,5 miljoen potentiële consumenten. Daar komen dagelijks nog heel wat pendelaars, zakenmensen en toeristen bij. Aan de aanbodzijde is er dan weer een groot en gevarieerd gamma van kwaliteitsproducten beschikbaar.

Zwaktes zijn dat de logistiek en de marketing niet zijn afgestemd op Brussel. Voor veel producenten is het bovendien praktisch niet haalbaar om aan thuisverkoop te doen. Verder zijn informatieverschaffing en regelgeving vaak zeer versnipperd en niet afgestemd op verbrede vormen van landbouw.

Als kansen wordt er vaak gewezen op de grote vraag naar lokaal geproduceerd voedsel vanuit Brussel. Ook is er een vraag vanuit de allochtone bevolking voor specifieke producten, zoals halavlees of kruiden. De nabijheid van Brussel biedt bovendien ook mogelijkheden voor recreatie en toerisme, zoals overnachtingen op landbouwbedrijven, en voor educatie (boerderijbezoeken).

De grootste bedreiging is de vraag in hoeverre de consument ook bereid is om een meerprijs te betalen voor lokaal geproduceerd kwaliteitsvoedsel.

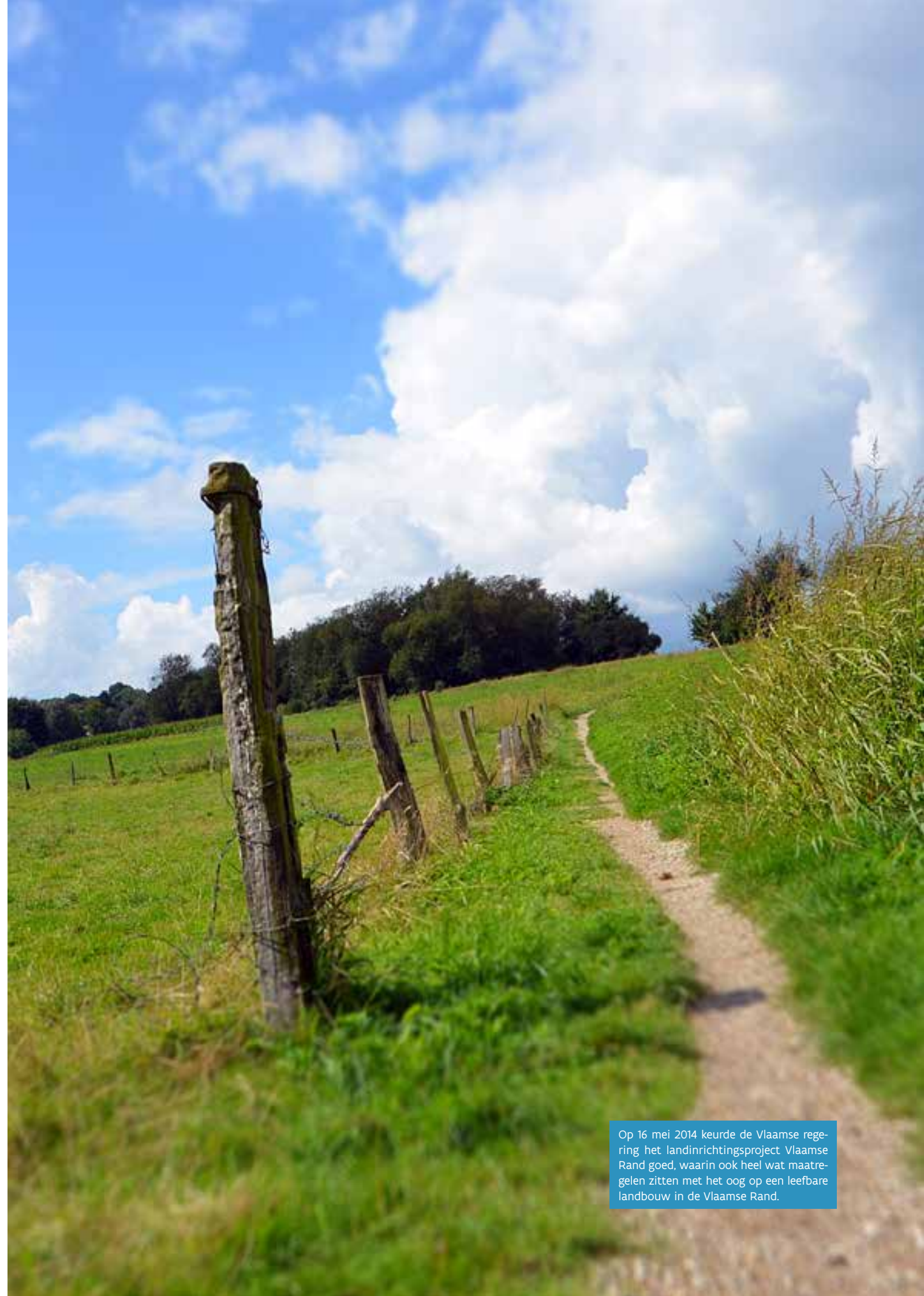
Beleidsaanbevelingen

Op het einde van de studie werden enkele aanbevelingen geformuleerd voor de verschillende overheden om de landbouw in de Vlaamse Rand te ondersteunen. Belangrijke aanbevelingen zijn: het verschaffen van bedrijfszekerheid voor de betrokken landbouwers, inclusief het uitvoeren van een flankerend beleid (bijvoorbeeld gronden verwerven om landbouwers te kunnen uitruilen), het streven naar een vereenvoudigde regelgeving, een betere informatiedoorstroming en een betere afstemming tussen verschillende regelgevingen

en beleidsdomeinen. Verder is er ook nood aan investeringen in herstructurering van gronden, een actief grondbeleid en meer oog voor de problemen van het landbouwverkeer, als bijvoorbeeld een gemeente haar verkeersbeleid uitstippelt. Specifiek met het oog op verbrede landbouw moet worden ingezet op ondersteuning voor marketing en logistiek en een samenwerking met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De uitbouw van een loket is in dat opzicht een duidelijke meerwaarde voor de landbouw in de Vlaamse Rand. In zo'n loket zouden landbouwers uit de Vlaamse Rand terecht kunnen met hun vragen en problemen en vraag en aanbod in het kader van een kortetermijnsamenwerking kunnen er worden samengebracht en in praktijk gebracht.

Met landinrichting kan de meervoudige rol van landbouw in de stadsrand, als producent van producten en diensten én als openruimtebeheerder ondersteund worden. De agrarische structuur moet worden gevrijwaard en versterkt om blijvend een leefbare landbouw te kunnen garanderen. Er gaat aandacht naar voldoende ruimte voor landbouwbedrijven. Grondgebonden landbouw blijft onontbeerlijk als beheerder van de open ruimte, vooral op de valleiflanken en de plateaus. Bij het landbouwgebruik moet voldoende aandacht gaan naar de landschappelijke waarde. Voor de agrarische structuur wordt gestreefd naar een evenwicht tussen ecologische, maatschappelijke en economische componenten. Een duurzame landbouw zal mee inspelen op erosieproblemen, aanleg en onderhoud van kleine landschapselementen, holle wegen, soortbescherming (akkervogels), enz. De levensvatbaarheid van de landbouw is in de eerste plaats ook verbonden met de beschikbaarheid van gronden voor land- en tuinbouw. Een grondenbank kan daarbij ondersteunend zijn, al dan niet gelinkt aan ruimtebehoeften van andere sectoren.

Op 16 mei 2014 keurde de Vlaamse regering het landinrichtingsproject Vlaamse Rand goed, waarin ook heel wat maatregelen zitten met het oog op een leefbare landbouw in de Vlaamse Rand.

Inhoud

Voorwoord door minister Schauwvlieghe
Landbouw in de Vlaamse Rand rond Brussel
De Vlaamse Rand
Het GRUP VSGB
Hoe gingen we te werk?
Landbouw in de Vlaamse Rand in cijfers
Het Landbouweffectrapport VSGB
De landbouwbedrijven
Naar een ander soort landbouw?
Brussel en de Vlaamse Rand
Brussel als kans
Analyse
Klassieke landbouw
Verbrede en gediversifieerde landbouw
Beleidsaanbevelingen

2
3
4
4
4
5
5
6
6
7
7
8
8
8
8

Colofon

Samenstelling

Vlaamse Landmaatschappij

Verantwoordelijk uitgever

Jules Van Liefferinge, Secretaris-Generaal Departement Landbouw en Visserij

Depotnummer

D/2015/3241/146

Lay-out

Vlaamse Landmaatschappij

Druk

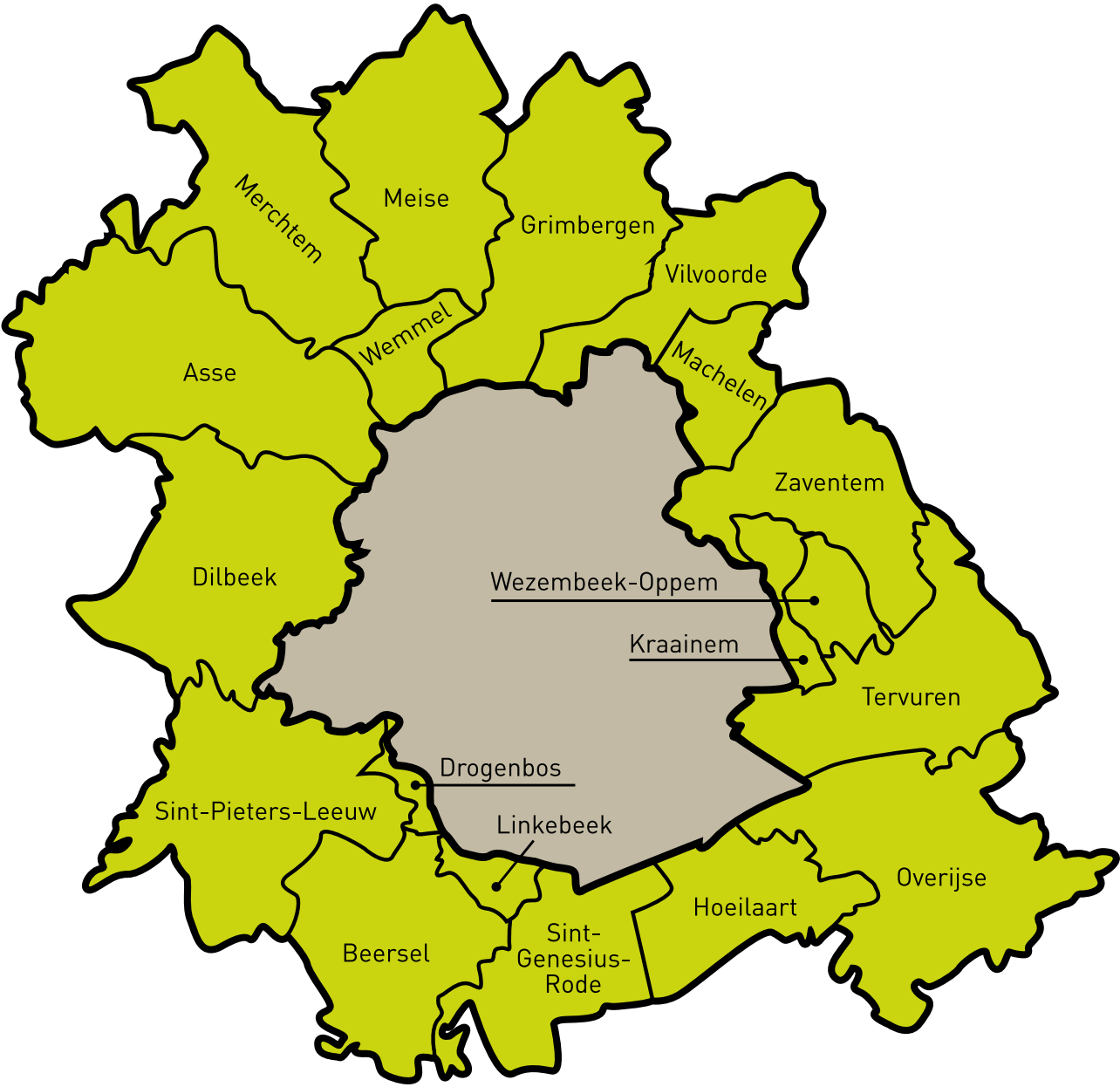
Vlaamse overheid

Voor bijkomende exemplaren neemt u contact op met

Johan Laeremans
Diestsepoort 6 bus 74, 3000 Leuven
016 66 52 18 / 016 66 52 99 / johan.laeremans@vlm.be

Een digitale versie vindt u terug op

WWW.VLAANDEREN.BE/landbouw/publicaties

Departement Landbouw en Visserij
Ellipsgebouw - Koning Albert II-Laan 35, bus 40
1030 Brussel
lv.vlaanderen.be